



JÄRFÄLLA KOMMUN

## **Verksamhetsplan för elevhälsans medicinska insatser inom Järfälla kommuns kommunala grund- och gymnasieskolor**

Läsåret 2016-2017

*Gunilla Klerck Marklund*  
*Verksamhetschef för elevhälsans medicinska insatser*  
[gunilla.klerck.marklund@jarfalla.se](mailto:gunilla.klerck.marklund@jarfalla.se)



## **Innehållsförteckning**

Inledning	3
Styrdokument	3
Elevhälsan medicinska insatsers uppdrag och mål	4
Organisation och ansvarsfördelning	5
Riktlinjer	7
Resurser	9
Kvalitetssäkring och avvikelshantering	9
Fyra indikationer för goda och säkra medicinska insatser	10
Utvecklingsmål	11
Vad krävs	11
Nyheter för läsåret 2016-2017	12
Prioriterade mål för läsåret 2016-2017	13
Bilaga	

## **Inledning**

De medicinska insatserna arbetar utifrån socialstyrelsens och skolverketets vägledningsdokument från 2014, samt enligt skollagen 2010:800 och lokalmetodbok där rutiner och arbetsuppgifter finns beskrivna.

Enligt skollagen 2010:800 är de medicinska insatserna i elevhälsan ett eget verksamhetsområde. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser, och ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevhälsan är en resurs för skolan och elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsan har också ett särskilt ansvar för att bevaka att skolan skapar goda och trygga uppväxtvillkor.

Alla elever i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan ska erbjudas minst tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. Hälsobesöken ska vara jämnt fördelade under skoltiden. Eleven ska dessutom mellan hälsobesöken erbjudas undersökning av syn, hörsel och andra begränsade kontroller. Vaccinationer erbjuds enligt det nationella barnvaccinationsprogrammet.

Varje elev i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska erbjudas minst ett hälsobesök som innefattar en allmän hälsokontroll.

Verksamhetsplanen beskriver elevhälsans medicinska insatser.

## **Styrdokument**

Elevhälsans medicinska insatser ska möta de krav och förväntningar som finns uttryckta i följande lagar och föreskrifter.

- Skollagen (2010:800)
- Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)
- Patientsäkerhetslagen (2010:659)
- Patientdatalag (2008:355)
- Patientlagen (2014:821)
- Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
- Smittskyddslagen (2004:168)

- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om anmälningsskyldighet enligt Lex Maria (2005:28). Upphör 31/12-2015. Ersätts av Utredning av vårdskador (2015:12) den 1/1-2016
- Läkemedelshantering i hälso- och sjukvården (2000:1)
- Lag om register över nationella vaccinationsprogram (2012:453)
- Personuppgiftförordningen (1998:1191)
- Hantering av barn- och skolhälsovårdsjournaler Cirkulär 09:14
- Informationshantering och journalföring i hälso- och sjukvården (2008:14)
- Arbetsmiljölagen (1977:1160)
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (2011:9)

Tillsynsmyndigheter är socialstyrelsen, inspektionen för vård- och omsorg (IVO), skolverket och datainspektionen.

## **1. Elevhälsans medicinska uppdrag och mål**

Skollagen (2010:800) och Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) är de två ramlagar som styr elevhälsans medicinska verksamhet.

Målet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Vården skall ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Den som har det största behovet av hälso- och sjukvård skall ges företräde till vården (HSL 2 §).

Skollagen anger att det för elever i förskoleklass, grundskola, grundsärskola och gymnasieskolan ska finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser (2 kap 25 §)

Elevhälsans övergripande mål enligt skollagen är att verka förebyggande och hälsofrämjande och stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Elever i behov av särskilt stöd, elevernas fysiska, psykiska och sociala arbetsmiljö samt s.k. livsstilsrelaterade hälsorisker ska vara prioriterade arbetsområden. Dessutom ska det hälsopreventiva arbetet tydliggöras. Sjukdomar och tillstånd som kan försvåra utveckling och lärande ska upptäckas och åtgärdas eller kompenseras så tidigt som möjligt.

## **1.1 Elevhälsans medicinska insatser avgränsning mot elevhälsan**

Inom skolan är elevhälsans medicinska insatser en självständig verksamhetsgren. Skolläkaren och skolsköterskan omfattas av sträng sekretess och får endast lämna uppgifter om en elev de behandlar om det står klart att eleven eller de närstående inte lider men av att uppgifterna lämnas ut eller om samtycke medgivits. Om det är nödvändigt att lämna en uppgift om en elev för att eleven ska kunna få det stöd han eller hon behöver får skolläkare och skolsköterska lämna uppgiften till den övriga elevhälsan eller till den särskilda elevstödande verksamheten i övrigt, till exempel rektor eller en lärare under förutsättning att parterna finns inom samma myndighet.

## **2. Organisation och ansvarsfördelning**

I hälso- och sjukvårdslagen regleras ledningsansvaret för hälso- och sjukvård. Tillsynsmyndighet är socialstyrelsen.

### **2.1 Vårdgivare för grundskolan och gymnasieskolan**

Barn- och ungdomsnämnden och kompetensnämnden är vårdgivare. Vårdgivaren ansvarar för:

- Att ledningen av verksamheten organiseras så att den tillgodoser hög patientsäkerhet och god kvalitet av vården samt främjar kostnadseffektivitet.
- Att utse en verksamhetschef som har tillräcklig kompetens för uppgiften.
- Att verksamhetschefen ges möjlighet till att utföra sina arbetsuppgifter så att patientsäkerheten är tillfredsställande och vården har god kvalitet.
- Att utse den eller de befattningshavare som ska ansvara för anmälningsskyldigheten enligt Lex Maria.

### **2.2 Verksamhetschef**

Vårdgivaren ska utse en verksamhetschef. Verksamhetschefens ansvar regleras i hälso- och sjukvårdslagen men även i olika lagar och förordningar, exempelvis patientsäkerhetsförordningen (2010:1369) Detta gäller exempelvis Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2008:14) om informationshantering och journalföring i hälso- och sjukvården, Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2000:1) om läkemedelshantering i hälso- och sjukvården och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1997:14) om delegering av arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvård och tandvård. Verksamhetschefen ansvarar för:

- Att säkerställa att patientens behov av trygghet, kontinuitet, samordning och säkerhet i vården tillgodoses.
- Att det finns ett ändamålsenligt kvalitetssystem för att fortlöpande styra, följa upp, utveckla och dokumentera kvaliteten i verksamheten för att nå kvalitetsmålen och främja kostnadseffektivitet.
- Att samverkan och samordning med andra enheter fungerar på ett tillfredsställande sätt.
- Att det finns direktiv och instruktioner som verksamheten kräver.
- Att personalens kompetens upprätthålls genom adekvata utbildningsinsatser m.m.
- Att uppdra åt annan befattningshavare att fullgöra enskilda ledningsuppgifter i det fall verksamhetschefen saknar medicinsk kompetens.

Verksamhetschefens ansvar framgår också av vad som överenskommit mellan denne och vårdgivaren.

### **2.3 Skolsköterska med ledningsansvar/verksamhetsansvar**

Skolsköterska med verksamhetsansvar utövar funktionsstöd och med ledningsansvar enligt Socialstyrelsens väglednings dokument för elevhälsans medicinska insatser samt har ett särskilt ansvar för det systematiska kvalitetsarbetet i samarbete med verksamhetschefen. Skolsköterska med medicinskt ledningsansvar ansvarar också för avvikelshanteringen och anmälningar enligt Lex Maria.

### **2.4 Skolläkare**

Skolläkarens uppdrag är screeningundersökningar, konsultation och bedömning vid skolrelaterade hälsoproblem och vid elevutredningar. Medicinskt ansvarig skolläkare ansvarar för diagnos, vård och behandling utöver skolsköterskans kompetens på uppdrag av verksamhetschefen.

### **2.5 Rektor**

Rektor har enligt läroplanen det yttersta ansvaret för att elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver. Representanter från elevhälsans medicinska insatser bör vara representerade vid elevutredningar. Skolsköterska och

skolläkare är en tillgång för rektor genom sina breda kontaktytor mot elever, föräldrar och personal.

## **2.6 Kompetens och utbildning**

För att bedriva elevhälsans medicinska insatser behövs tillgång till legitimerad läkare och legitimerad sjuksköterska. Detta regleras också i skollagen som anger att det ska finnas tillgång till såväl skolläkare som skolsköterska (2 kap 25 §). Järfälla kommun eftersträvar att läkare och sjuksköterska ska ha yrkesspecifik kompetens, det vill säga läkaren ska ha specialistkompetens i allmänmedicin och/eller barn- och ungdomsmedicin. Skolsköterskan ska ha vidareutbildning inom hälso- och sjukvård för barn och ungdom alternativt inom hälso- och sjukvård eller vidareutbildning till skolsköterska.

## **3. Riktlinjer**

För att alla elever i Järfälla kommun ska få en likvärdig elevhälsa och för att säkerställa att verksamheten följer Socialstyrelsens vägledning för elevhälsans medicinska insats har Järfälla kommun fastställt ett basprogram för verksamheten. Basprogrammet återfinns i bilaga till denna verksamhetsplan.

### **3.1 Hälsobesök**

Elevhälsans medicinska insatser ska främst vara förebyggande. Hälsobesöken är en del av det förebyggande arbetet. Skollagens krav är att varje elev i grundskolan och grundsärskolan ska erbjudas minst tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller (2 kap 27 §). Hälsobesöken ska vara jämnt fördelade under skoltiden.

Eleven ska dessutom mellan hälsobesöken erbjudas undersökning av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller.

Eleverna i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska erbjudas minst ett hälsobesök som innefattar en allmän hälsokontroll.

Elever som avses ovan får också vid behov anlita de medicinska insatserna för enkla sjukvårdsinsatser.

### **3.2 Elevers arbetsmiljö**

Elevehälsans medicinska insatser ska som ett led i det förebyggande arbetet medverka vid skydds- och allergirom på skolorna för att förebygga olämplig inre miljö och olycksfall både i yttre och inre miljöer.

### **3.3 Hälsopedagogiskt arbete**

Skolsköterska och skolläkare ska vara en resurs i arbetet att medverka till att grundlägga hälsofrämjande levnadsvanor.

I detta ingår mer generellt inriktade uppgifter som rör elevernas arbetsmiljö, till exempel skolans värdegrund, frågor om alkohol, narkotika, tobak och andra droger, jämställdhet samt sex- och samlevnadsfrågor.

### **3.4 Vaccinationer**

De medicinska insatserna ska ombesörja vaccinationer enligt 12 § smittskyddsförordningen (2004:255). Vaccinationsschema redovisas i bilaga.

### **3.5 Elever i behov av särskilt stöd**

Elever i behov av särskilt stöd, det vill säga elever som lider av psykisk ohälsa, neuropsykiatriska funktionshinder, sjukdom eller andra funktionshinder ska särskilt uppmärksammas. De medicinska insatserna ska bistå med medicinska kunskaper i samband med elevutredningar och främja tidig samverkan kring dessa elever.

### **3.6 Dokumentation och journalhantering**

Journalföring och hantering av medicinska journaler ska ske i enlighet med gällande lagstiftning och föreskrifter.

Dokumentation är också en viktig del i det systematiska kvalitetsarbetet och grunden för uppföljning och utvärdering av verksamheten.

Mellan skolor som lyder under olika huvudmän råder sekretess. För överförande av journalen krävs då elevs/målsmans godkännande.

Arkiveringen av medicinskajournaler och barnavårdsjournaler framgår av dokument- och arkivbildningsplaner för respektive ansvarig nämnd.

Skriftliga rutiner för dokumentation och hantering av journaler finns.



## **4. Resurser**

### **4.1 Skolsköterskor**

För elevhälsans medicinska insatser i Järfälla kommuns kommunala grundskolor finns 19 skolsköterskor och för de kommunala gymnasieskolorna och Järfälla vägledningscentrum fyra skolsköterskor. Skolsköterskorna tjänstegrad varierar mellan 60-100 procent.

Antalet kan komma att förändras beroende på framtida elevantal och elevströmmar.

### **4.2 Skolläkare**

Kommunen har 160 procent skollärartjänst fördelat på två skolläkare, 135 procent på grundskolan och 25 procent på gymnasieskolan. Antalet kan komma att förändras beroende på framtida elevantal och elevströmmar.

### **4.3 Lokaler och utrustning**

Hälso- och sjukvårdslagen anger att där det bedrivs hälso- och sjukvård ska finnas de lokaler som behövs för att en god vård ska kunna ges (2 e §). Lokal och utrustning utformas efter vad som är praktiskt möjligt på respektive skola.

Lagstiftningens krav på lokalernas utformning vad avser till exempel sekretess, hygien samt förvaring av läkemedel, utrustning, avfall och journalhantering ska dock alltid tillgodoses.

## **5. Kvalitetssäkring och avvikelshantering**

### **5.1 Systematiskt kvalitetsarbete**

Socialstyrelsens föreskrifter om ledningssystem för kvalitet och patientsäkerhet i hälso- och sjukvården (SOSFS 2005:12) anger hur det systematiska kvalitetsarbetet i verksamheten ska bedrivas och vilka områden som omfattas.

Verksamhetschefen ansvarar för att det inom ramen för vårdgivarens ledningssystem finns ett fastställt system för kvalitetssäkring av elevhälsans medicinska insatser. I detta ansvar ingår att:

- Ta fram, fastställa och dokumentera rutiner för hur det systematiska kvalitetsarbetet kontinuerligt ska bedrivas för att kunna styra, följa upp och utveckla verksamheten.
- Ansvara för att mål för verksamheten formuleras och för att dessa nås.

- Ansvara för uppföljning och analys av verksamheten, så att åtgärder kan vidtas för att förbättra vården.

## **5.2 Avvikelsehantering**

Avvikelser i den löpande verksamheten, det vill säga felbehandlingar, olyckor, incidenter, tillbud med mera ska hanteras i enlighet med de rutiner som fastställts i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om anmälningsskyldighet enligt Lex Maria (SOSFS 2005:28).

Avvikelsehanteringen omfattar även avvikelser från basprogrammet.

Skriftliga rutiner för avvikelsehantering och anmälningar enligt Lex Maria ska finnas.

Barn- och ungdomsförvaltningen samt kompetensförvaltningen ska informeras om anmälningsärenden enligt Lex Maria. Anmälningar görs till inspektionen för vård- och omsorg (IVO).

## **6. Fyra indikatorer för goda och säkra medicinska insatser**

1. Elevens inlärningsmiljö ur ett medicinskt perspektiv
2. Tidiga insatser
3. Elevtrygghet – bekräftande bemötande
4. Samverkan

### **6.1 Kvalitetsmål 1**

*God fysisk och psykisk hälsa i en bra inlärningsmiljö*

- Alla elever ska erbjudas hälsobesök i nyckelåldrar enl. Socialstyrelsens vägledning och enligt lokalt basprogram.
- Alla elever ska erbjudas vaccination enligt det nationella barnvaccinationsprogrammet.
- Elevhälsans medicinska insatser ska medverka i skolans systematiska arbetsmiljöarbete enligt Socialstyrelsens vägledning.

## 6.2 Kvalitetsmål 2

*Elevhälsans medicinska insatser ska präglas av tidiga och adekvata insatser*

- Att vid hälsobesök tidigt identifiera problem eller symtom hos elever som kan innebära att de är i behov av insatser
- Att aktivt bistå elever i behov av särskilt stöd
- Att elever ska ha tillgång till öppen mottagningsverksamhet
- All skolfrånvaro ska ha känd orsak, inkl. medicinsk, social, psykologisk och pedagogisk bedömning/utredning

## 6.3 Kvalitetsmål 3

*Elevhälsans medicinska insatser ska medverka till att eleven känner sig trygg i sin arbetsmiljö*

- Varje elev ska känna sig trygg i samband med sitt möte med skolsköterska och skolläkare
- De medicinska sakkunskaperna om eleven ska tas tillvara i skolans inre arbete

## 6.4 Kvalitetsmål 4

*En välfungerande samverkan ska finnas med elevhälsans olika samverkansaktörer*

- Elevhälsans medicinska insatser ska samverka med de aktörer som främjar elevens utveckling

## 7. Utvecklingsmål

- Hög kompetens
  - fortlöpande kompetensutveckling
  - handledning
- Gott samarbete
  - gott samarbete med skolans personal och med instanser utanför skolan

## 8. Vad krävs:

- Skolsköterska och skolläkare med adekvat utbildning och kunskap inom de medicinska insatserna
- Adekvat bemanning utifrån skola och elevunderlag
- Tillgång till övrig elevhälsa (kurator, psykolog och specialpedagog)
- Samarbete med skolans personal kring elever i behov av särskilt stöd
- Medverkan i skolans arbete mot kränkande behandling

- Medverkan i arbetsmiljöarbetet
- Rutiner kring elevfrånvaro
- Medverkan i EHG (elevhälsogrupp) och EHK (elevhälsokonferens)
- Rätt utrustning
- Ändamålsenliga lokaler
- Säker dokumentation
- Rutiner kring avvikelshantering
- Sammanställning och återföring av elevhälsodata: individnivå, gruppnivå och organisationsnivå
- Samarbete med kompetenser både inom och utanför skolan

## **9. Nyheter för läsåret 2016-2017**

### **Centralt mottagande av nyanlända elever på grundskolan**

Språkcentrum har under sommaren 2016 flyttat till nya lokaler i samma byggnad som Järfälla Barn- och elevhälsa. Den medicinska screeningen som tidigare gjordes ute på skolorna kommer nu att ske centralt tillsammans med språkcentrum som gör den pedagogiska kartläggningen. Rutiner för arbete och överrapportering till skolan som eleven är inskriven på ska tas fram under höstterminen 2016. Skolsköterska på 60 procent och skolläkare på 30 procent är tillsatta för att utföra det medicinska uppdraget. Utvärdering sker fortlöpande för att säkerställa att resurserna motsvarar efterfrågan.

### **Hälsokontroller**

På försök genomförs hälsosamtal tillsammans med vårdnadshavare för elever i F-klass på tre grundskolor hos skolsköterskan istället för skolläkaren. Genomgång av barnhälsovårdsjournaler och hälsouppgifter från vårdnadshavare görs innan och de elever som bedöms eller själva har önskemål om att träffa skolläkaren får det.

## 10. Prioriterade mål

1. Genomföra hälsobesök, hälsosamtal och vaccinationer enligt det gällande basprogrammet
2. Genomföra hälsokontroller och vaccinationer på alla nyanlända elever samt ta fram rutiner för centralt mottagande på grundskolan
3. Utvärdera elevernas uppfattning av hälsosamtalen
4. Utveckla arbetet för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck
5. Fortsatt utveckling av återrapportering till skolledare, barn- och ungdoms och kompetensförvaltningen av resultaten från hälsoprofilen i åk 4, åk 7 och första året på gymnasiet
6. PMO (medicinsk digitaljournal)
  - Likvärdig dokumentation vid hälsosamtal/besök
  - Säkerställa att gallringsbeslutet genomförs i pappersjournalerna
7. Fortsatt utveckling av patientsäkerheten utifrån lokala avvikelser
8. Uppdatering av lokal metodbok, digital på intranätet
9. Kompetensutveckling
  - Vaccinationsutbildning utifrån de nya riktlinjerna då skolsköterskorna själva kan ordinera vaccin enligt det nationella barnvaccinationsprogrammet
  - Ett antal skolsköterskor ska delta på skolsköterskekongressen 2017
  - Skolläkare ska delta på skolläkardagarna 2017
  - Fortsatt utbildning för personalen i mottagande av nyanlända elever och hur de ska agera och hantera de trauman eleverna varit med om på sin flykt till Sverige

## Bilaga 1.

Basprogram och vaccinationsplan för elevhälsans medicinska insatser i Järfälla kommun

### Schema över årskursvisa hälsobesök och vaccinationer 2016-2017

<b>F-klass</b>	Hälsouppgift från vårdnadshavare. Längd, vikt, syn, hörselkontroll. Vaccinering mot mässling, påssjuka och röda hund när eleven fyllt 6 år* Erbjudande om hälsosamtal hos skolläkare eller skolsköterska tillsammans med vårdnadshavare
<b>Årskurs 2</b>	Längd och vikt kontroll.
<b>Årskurs 4</b>	Hälsouppgift från vårdnadshavare. Hälsobesök (längd, vikt, ryggkontroll) Hälsosamtal, eleven fyller i hälsoenkät inför samtalet digitalt i CarePlus skola Information till vårdnadshavare med uppgifter om resultaten på hälsobesöket.
<b>Årskurs 5</b>	Vaccination av flickor födda från och med 1999 mot HPV virus. Två doser ges med följande intervall 0 och minst 6 månader. September och mars/april
<b>Årskurs 7</b>	Hälsouppgift från vårdnadshavare. Hälsobesök (längd, vikt, ryggkontroll) Hälsosamtal, eleven fyller i hälsoenkät inför samtalet digitalt i CarePlus skola
<b>Årskurs 8</b>	<b>Läsåret 2016/2017</b> Elever födda från 2002 ska ges en påfyllnadsdos med stelkramp, difteri och kikhosta.
<b>Gymn år 1</b>	Hälsobesök. Längd och vikt. Övriga kontroller vid behov. Hälsosamtal, eleven fyller i hälsoenkät inför samtalet digitalt i CarePlus skola Specialschema för vissa av programmen på gymnasiet.
<b>Nyanlända</b>	Alla nyanlända elever träffar skolsköterskan för hälsokontroller och skolläkaren för hälsoundersökning och vaccinationsbedömning.

\* kan komma att ändras till årskurs 2 utifrån nya vägledningsrutiner från socialstyrelsen